

SANKCIJE I REOSIGURANJE

Sažetak

Nekada Južna Rodezija, pa potom Kuba, Iran, Sirija, Sudan, Sjeverna Koreja, danas Rusija. Uz ove i dosta drugih država i brojni pojedinci ili pravne osobe i organizacije su bili ili su još uvijek izloženi sankcijama.

Kao alat koji nominalno spada u miroljubive postupke, sankcije se koriste s ciljem sprečavanja eskalacija ili izbijanja sukoba, kao reakcija na kršenje ljudskih prava, agresivnu politiku, korupciju i niza drugih ponašanja koja se smatraju neprimjerenim ili neprihvatljivim.

O uvođenju sankcija odlučuju pojedine države, kao i nadnacionalne organizacije, poput EU i UN. Ponekad se uvedene sankcije poklapaju, ponekad nema šireg konsenzusa za uvođenje sankcija, ali u moderno vrijeme, vrijeme sveopće globalizacije, često i sankcije nametnute od strane jedne države prema drugoj državi, organizacijama ili pojedincima postaju obaveza i pravnim i fizičkim osobama iz drugih država. Posebno od druge polovice 20. stoljeća, sankcije postaju sve uobičajenije u međunarodnim odnosima.

Obuhvat sankcijama varira od slučaja do slučaja. Često se, usljed izostanka odgovarajuće željene reakcije sankcionirane strane, obuhvat sankcijama proširuje i na dodatne pravne i fizičke osobe, kao i oblasti na koje se primjenjuje, od uvoza i izvoza pojedinih roba, zabrane uvoza oružja, kreditiranja pa do onemogućavanja putovanja. Iako bi cilj sankcija bio da što učinkovitije utječu na sankcioniranu stranu kako bi promijenila ponašanje, vrlo često uvedene sankcije traju godinama, pojačavaju se, a u slučaju organizacija koje uključuju više država, dolazi i do različitog viđenja oblasti, pojedinaca i općenito obuhvata koji bi nametnute sankcije trebale imati. Jedan od razloga je i taj što uvođenje sankcija može imati, prvenstveno ekonomske, posljedice i na državu, odnosno organizaciju, koja je proglasila sankcije. Tako je embargo koji su 1807. proglasile SAD više naškodio vlastitim interesima te zemlje nego što je pogodio u tom trenutku neprijateljske nacije.

* Bosna reosiguranje d.d., direktor

U zavisnosti od toga ko propisuje sankcije, procedura je različita, kao i nadležnost u pogledu primjene i praćenja sankcija.

Proglašene sankcije i kada nisu izričito primjenjive na osiguranje i reosiguranje skoro uvijek imaju utjecaja i na njih. Prvenstveno što svaka oblast života i rada ljudi, u bilo kojoj državi i na bilo kojoj teritoriji, može imati vezu sa osiguranjem, odnosno reosiguranjem. Uvoz, izvoz i sa njima povezani transport, iznajmljivanje opreme, poput aviona, strane ili domaće investicije u zemlji pod sankcijama, stavljaju pred osiguranje i reosiguranje kako u zemlji pod sankcijama tako i u drugim zemljama izazove i zaista veliku neizvjesnost u pogledu stvarnog obima sankcija i načina primjene.

U reosiguranju je stoga, posebno od 2014. godine, uobičajeno uvrštavanje klauzula kojima se iz pokrića isključuju poslovi koji bi reosiguravača izložili primjeni sankcija. Kako ni propisi o uvođenju sankcija nisu precizni, i uz prisustvo klauzula ostaje velika neizvjesnost o načinu i polju primjene sankcija, te se pod prijetnjom kazni za kršenje sankcija osiguranje i reosiguranje često okreće izbjegavanju svih rizika sa teritorija ili iz država koji su pod sankcijama. Istovremeno, i sankcionirana se strana pokušava prilagoditi i pronaći odgovor na uvedene sankcije.

Ključne riječi: Sankcije, uvođenje sankcija, obuhvat sankcijama, osiguranje, reosiguranje, klauzula isključenja poslovanja u vezi sa sankcijama.

Abstract

Once South Rhodesia, then Cuba, Iran, Syria, Sudan, North Korea, today Russia. In addition to these and many other countries, many individuals or legal entities and organizations have been or still are subject to sanctions.

As an instrument that is nominally a part of peaceful procedures, sanctions are used to prevent escalations or outbreaks of conflict, in response to human rights violations, aggressive policies, corruption and a range of other behaviors deemed inappropriate or unacceptable.

Some countries, as well as supranational organizations, such as the EU and the UN, decide on the imposition of sanctions. Sometimes the imposed sanctions coincide, sometimes there is no comprehensive consensus for sanctions, but in modern times, the time of globalization, the sanctions imposed by one country to another, to organizations or individuals usually become obligation to legal and natural persons from other countries. Especially since the second half of the 20th century, sanctions have become increasingly common in international relations.

The scope of sanctions varies from case to case. Often, due to lack of an appropriate anticipated reaction of the sanctioned party, the scope of sanctions is extended to additional legal and natural persons, as well as areas to which

it applies, from import and export of certain goods, arms import ban, credit financing, to travel ban. Although the goal of sanctions would be to influence the sanctioned party as effectively as possible to change its behavior, usually the sanctions imposed last for years, intensify, and in the case of organizations that involve several countries, there are different interpretation areas, individuals and general volume that imposed sanctions should have. One of the reasons is that imposition of sanctions can have, primarily economic consequences on the country, i.e. the organization that declared the sanctions. Thus, the embargo declared by the United States in 1807 did more harm to the country's own interests than it affected enemy nations at that time.

Depending on who imposes the sanctions, the procedure is different, as well as the competence regarding the application and monitoring of sanctions.

Even when sanctions do not explicitly apply to insurance and reinsurance, they are almost always affected. Primarily when every sphere of people's life and work, in any country and in any territory, can be related to insurance or reinsurance industry. Imports, exports and related transport, rental of equipment such as aircrafts, foreign or domestic investments in sanctioned country, faces insurance and reinsurance industry with challenges and uncertainty relating to actual scope of sanctions and a procedure of their application both in the sanctioned country and in other countries.

Therefore, in reinsurance, especially since 2014, it is common to include clauses that exclude from the coverage business that would expose the reinsurer to sanctions. Since the regulations relating to imposition of the sanctions are not precise, there is a still great uncertainty about the procedure and a range of application of sanctions, and under the threat of penalties for violating sanctions, insurance and reinsurance often try to avoid all risks from the territories or countries under the sanctions. At the same time, the sanctioned party is trying to adjust and find an answer to the imposed sanctions.

Keywords: Sanctions, imposition of sanctions, scope of sanctions, insurance, reinsurance, exclusion clause for business operations in connection with sanctions

Sankcije i reosiguranje

Osiguranje i reosiguranje neovisno od njihovih osnovnih postulata, zakonskih odredbi i uvjeta pokrića, obuhvataju veliki spektar ljudskih djelatnosti i interesa i poznati su po tome da ne mogu biti niti jednostavno uređeni niti u potpunosti definirani. Nove situacije bez presedana se javljaju često, čak i u onim vrstama osiguranja koje postoje decenijama, u brojnim zemljama i koje obavljaju mnogobrojna društva, a osiguranici se broje u milionima.

Svaka intervencija državnih vlasti ili drugih organizacija (poput UN-a ili EU) doprinosi još većem stepenu nesigurnosti. Prvenstveno jer se uobičajeno

radi o intervencijama općeg tipa, koje nisu predviđene za korištenje u samo jednoj oblasti ili unutar jednog zakonodavstva, te koje zanemaruju specifičnosti osiguranja i reosiguranja.

Proglašavanje sankcija je upravo takva intervencija koja je, iskustvo nam to pokazuje, toliko nedefinirana a iza koje stoje autoriteti države ili država ili međunarodnih organizacija, da je u slučaju nejasnoća bolje izbjeći eventualni nesporazum nego ući u konflikt s takvim autoritetima. Globalizacija privrede je dovela do toga da čak i u slučajevima država koje nisu proglasile sankcije, primjena sankcija koje su nametnule druge države ili organizacije izgleda kao naj mudriji izbor.

Šta je to sankcija?

Sankcija¹ je reakcija društva ili znatnog broja njegovih članova na način ponašanja, koji se time odobrava (pozitivna sankcija) ili ne odobrava (negativna sankcija). U zavisnosti u kojoj se oblasti koristi, značenje izraza sankcije varira – razlike se mogu vidjeti kod korištenja izraza u sociološkom, političkom, pravnom, ekonomskom, etičkom, religijskom ili pedagoškom smislu.

Međunarodne sankcije² su nenasilne radnje koje preduzima pojedina država (kada se radi o unilateralnim sankcijama) ili više njih (multilateralne) protiv drugih država, a iz političkih razloga. Tako razlikujemo sljedeće vrste sankcija:

- Diplomatske sankcije, kojima se ograničavaju diplomatski odnosi između zemalja.
- Ekonomske sankcije, koje nas najviše i zanimaju, kojima se vrši pritisak na privredu određene zemlje (ili pak na pojedince, pojedine privredne subjekte, organizacije).
- Vojne sankcije, sa ciljem onemogućavanja neprihvatljivih vojnih akcija određene države, kroz embargo na uvoz oružja i druge vojne opreme, blokada neke države, pa do vojne intervencije, što pak izlazi iz okvira nenasilnih radnji.

Svrha ekonomskih sankcija³ je prije svega izazivanje poremećaja u privrednom životu neke zemlje, a koji bi se posljedično trebali odraziti na političku stabilnost te države, odnosno rezultirati nemogućnošću provođenja politike koja je dovela do uvođenja sankcija.

Međunarodne sankcije⁴ su u 20. stoljeću, a posebno nakon 2. svjetskog rata, postale često korišten instrument međunarodne politike. Njihova najveća prednost se očituje u tome da, uz diplomaciju, predstavljaju najdjelotvorniju alternativu ratu kao načinu rješavanja međunarodnih sporova.

1 <https://sr.wikipedia.org/sr-el/Санкција?msclid=960be16fae6711ec8642e1a8d988762f>

2 <https://sr.wikipedia.org/sr-el/Санкција?msclid=960be16fae6711ec8642e1a8d988762f>

3 https://hr.wikipedia.org/wiki/Međunarodne_sankcije?msclid=960da1a5ae6711ec9a5a0baf1f852e05

4 https://hr.wikipedia.org/wiki/Međunarodne_sankcije?msclid=960da1a5ae6711ec9a5a0baf1f852e05

Već spomenuta globalizacija je dovela da je privreda praktički svake zemlje postala znatno osjetljivija na prekid protoka robe, ljudi i kapitala.

Postoje i kontraargumenti za uvođenje sankcija, da se njihovim uvođenjem izbjegava poduzimanje konkretnih akcija protiv problematičnih država kada ne postoje neposredni interesi (npr. u sporu ili sukobu neke druge dvije države, koje mogu biti udaljene od države koja nameće sankcije), može se pojačati politička represija u državi pod sankcijama, a pojavljuje se i kršenje sankcija što dovodi do jačanja kriminala i korupcije.

Često se sankcije nametnute od strane raznih organizacija i država općenito nazivaju međunarodnim trgovačkim sankcijama. Do sada su najčešće spominjane u smislu podlijeganja sankcijama transakcije sa Krimom, Kubom, Iranom, Sirijom, Sudanom, Sjevernom Korejom, a zadnjih nekoliko mjeseci u fokusu su Bjelorusija i Rusija, Donjeck i Luhansk.

Porijeklo

Sama riječ potiče iz latinskog jezika, *sanctio*, i preuzeta je u mnogim jezicima sa istim značenjem. Početno značenje je bilo učiniti svetim, nepovredivim u religijskom smislu. Protekom vremena, religijski element je nestao, ali je ostala ideja o nepovredivosti, neprekršivosti pravila.

U engleskom jeziku⁵, riječ *sanction* se pojavljuje kao imenica i kao glagol, a porijeklo riječi je pravne prirode. Kao imenica pojavila se još u 15. stoljeću, u smislu formalne odredbe ili zakona, ali se upotreba i značenje razvijalo posebno u 17. stoljeću. Prva zabilježena upotreba riječi kao glagola je bila 1778.

Sankcije UN – Šta su, kako rade i ko ih upotrebljava⁶

Uobičajeno životni ciklus sankcije počinje na Vijeću sigurnosti UN koje razmatra neku zabrinjavajuću situaciju. Uobičajeni postupak Vijeća ili Generalnog sekretara UN-a kao i njihovih predstavnika je da koriste miroljubive postupke kako bi se spriječila eskalacija ili izbijanje sukoba.

Ponekad u ranoj fazi čak i naznaka donošenja sankcija od strane Vijeća sigurnosti može biti ohrabrujuća sukobljenim stranama da pokrenu dijalog. Često je to poruka Vijeća kada priopći da „razmatra sve mjere koje su na raspolaganju Vijeću, uključujući i upotrebu mjera sprovođenja“. Vijeće sigurnosti formira komitete koji potom donose preporuke za mjere koje bi trebalo poduzeti.

Ovlaštenje Vijeća sigurnosti proizilazi iz člana 41 Povelje UN-a kojim se Vijeću daje mogućnost korištenja mjera sprovođenja koje ne uključuju oružje,

5 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/sanction?msclid=8f4aeb99ae6811ecb6cede8de5eff79a#note-1>

6 <https://news.un.org/en/story/2016/05/528382-un-sanctions-what-they-are-how-they-work-and-who-uses-them?msclid=429fb839ae8811ec8d0d4f3873372ed4>

poput „djelomičnog ili potpunog prekida ekonomskih odnosa i željezničkog, pomorskog, zračnog, poštanskog, telegrafskog, radio i drugih načina komuniciranja, kao i prekida diplomatskih odnosa“.

Prvi režim sankcija – ili prvi set mjera – je bio nametnut nad Južnom Rodezijom, današnjim Zimbabweom, 1966. godine.

Ukoliko sama prijetnja sankcijama ne uspije smiriti ili spriječiti konflikt, Vijeće sigurnosti može odlučiti o nametanju sankcija pojedincima, pravnim osobama ili državama koje nose odgovornost za konflikt.

U tom trenutku Vijeće sigurnosti usvaja rezoluciju kojom se uspostavlja novi režim sankcija, i u kojoj se precizno određuju mjere – kao što su npr. zabrana na oružje, zamrzavanje imovine, zabrana putovanja.

Vijeće može odlučiti i da identificira pojedince ili pravne osobe koji su predmet takvih ciljanih mjera sankcija, dok u nekim slučajevima to može uraditi i odgovarajući Komitet za sankcije. Imena pojedinaca i pravnih osoba se mogu dodavati i brisati sa liste.

Na dan 6. 4. 2022. na listama sankcija UN se nalaze 703 pojedinca i 256 pravnih osoba (entiteta)⁷.

Komiteti za sankcije su organi potčinjeni Vijeću i čine ih predstavnici svih 15 članova Vijeća. Njihova je uloga da primijene, nadziru i daju Vijeću preporuke u pogledu pojedinih režima sankcija.

Ponekad se za pomoć komitetima formiraju i paneli stručnjaka, uobičajeno ih je pet do osam, a sve ih postavlja Generalni sekretar.

Vijeće sigurnosti može ukinuti sankcije UN-a nakon što se situacija u pogledu konflikta poboljša, ili se određene pretpostavke određene u sankcijama ispune, odnosno kada dođe do željenog ishoda u mirovnom procesu.

Sankcije EU⁸

Restriktivne mjere (sankcije) EU vidi kao osnovni alat kojim EU može intervenirati gdje je potrebno radi sprečavanja konflikta ili kojim se može odgovoriti na krizu koja se pojavljuje ili već traje.

Ovaj alat EU ima u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike. No, iako se kolokvijalno nazivaju sankcijama, ove mjere EU ne vidi kao kaznene mjere. Njihov cilj je dovesti do promjene politike ili aktivnosti zemalja van EU koje su cilj mjera, kao i protiv pravnih osoba i pojedinaca koji su odgovorni za loše ponašanje.

7 <https://www.un.org/securitycouncil/content/un-sc-consolidated-list?msclkid=cd3b225db58711ecabc9abf1d849c933>

8 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/what-are-restrictive-measures-sanctions_en

EU je rijetko usvajala sankcije prije 1990. godine, a nakon prvog zaljevskog rata i ratova na Balkanu sankcije su postale rutinski politički alat EU⁹.

EU ima na snazi preko 40 različitih režima sankcija, neki od njih su određeni od strane UN, dok su neki samostalno usvojeni od strane EU.

Odluke o usvajanju ili ukidanju režima sankcija donosi Vijeće EU, na osnovu prijedloga Visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku. Europska Komisija skupa sa Visokim predstavnikom daje prijedloge Vijeću za donošenje akata. Vijeće ima suštinsku ulogu u nadgledanju primjene sankcija od strane zemalja članica.

Sankcije EU mogu ciljati na vlade zemalja koje nisu članice EU, kao i na društva, grupe, organizacije ili pojedince kroz sljedeće mjere:

- Zabrane na oružje
- Ograničenja pristupa (zabrane putovanja)
- Zamrzavanje imovine
- Druge ekonomske mjere kao što su ograničenja uvoza i izvoza

Sankcije EU bi trebale biti pažljivo usmjerene i kreirane tako da budu u srazmjeri sa ciljevima koje trebaju postići. Usmjerene su na odgovorne za politike ili radnje na koje EU želi utjecati, uz smanjenje neželjenih posljedica na najmanju moguću mjeru.

Iako sankcije EU trebaju imati ciljani učinak na zemlje koje nisu u EU, jer se radi o alatu vanjske politike, mjere se primjenjuju samo unutar jurisdikcije EU. Obaveze koje nameću su obavezujuće za državljane ili društva iz EU, osobe locirane u EU ili na one koji posluju u EU.

Sprovođenje istraga o potencijalnom kršenju mjera kao i kažnjavanje pada na države članice i njihove nadležne vlasti. Države članice moraju imati uspostavljene efikasne, srazmjerne i odvraćajuće kazne i moraju ih primjenjivati kada su prekršene sankcije EU.

Mapa sankcija EU¹⁰

Mapa sankcija EU navodi 33 zemlje i teritorije za koje su uvedene određene sankcije, kao i određene druge kategorije koje EU smatra posebno osjetljivim i stoga podložnim sankcijama prema kršiteljima (kemijsko oružje, cyber napadi, ljudska prava, terorizam).

Uz navođenje SAD, Kine i Rusije od velikih sila, na listi sankcija su iz naše regije BiH (EU – zamrzavanje imovine, ograničenje pristupa, 2011.), Crna

9 <https://www.bing.com/search?q=cms+sanctions+in+the+insurance+market&qsn&form=QBRE&sp=-1&pq=cms+sanctions+in+the+insurance+marke&sc=7-36&sk=&cvid=F2585789C6D24A879EF2AA2990ABB551>

10 <https://sanctionsmap.eu/#/main>

Gora (UN i EU – zabrana naknade štete, 1992.) i Srbija (UN i EU – zabrana naknade štete, 1992.). Što se ove tri zemlje iz regije tiče, nema navedenih pravnih osoba ili pojedinaca.

Zakonodavni obuhvat sankcija EU

Uobičajeno, EU sankcije se primjenjuju na¹¹:

- Direktore, zvaničnike, zaposlenike, zastupnike koji su po nacionalnosti iz EU, čak i kada su locirani izvan EU
- Bilo koji entitet koji je osnovan u EU
- Bilo koji entitet osnovan van EU, ali samo u pogledu posla koji obavlja u EU
- Direktori, zvaničnici, zaposlenici locirani u EU
- Isključuju se supsidijarne firme društava iz EU, a koje su osnovane i rade van EU

EU i sankcije prema Rusiji

Tokom 2022. EU je kroz 4 paketa (četvrti usvojen 15. 3. 2022.) donijela niz sankcija prema Ruskoj Federaciji, te pravnim osobama i pojedincima iz nje, poput zabrane poslovanja sa nekim državnim poduzećima, zabrana pružanja rating usluga ruskim društvima, zabrana uvoza proizvoda od željeza i čelika, zabrana izvoza luksuzne robe (roba sa vrijednošću većom od 300 EUR po komadu), zabrana poslovanja sa pojedinim društvima (kao i društvima u kojima navedeni pojedinci i društva sami ili skupa sa istim takvim društvima ili pojedincima imaju udio veći od 50%) i pojedincima kao i poslovima u vezi sa Kremljom, kao i sa društvima aktivnim u odbrambenom sektoru, vojnom sektoru i dezinformacijama (877 pojedinaca i 62 pravne osobe na dan objave 4. paketa), zabrana finansijske pomoći za trgovinu ili investiranje u Rusiji, zabrana izvoza proizvoda sa dvostrukom namjenom i napredne tehnologije koji mogu doprinijeti odbrambenim i sigurnosnim mogućnostima Rusije, zabrana emitiranja pojedinih ruskih medija u državnom vlasništvu, zabrana izvoza robe za naftnu industriju, zabrana novih investicija u energetski sektor, zabrana pojedinih operacija u sektoru avijacije, zabrana izvoza pomorske navigacione opreme, zabrana financiranja Ruske vlade i Centralne banke, zabrana niza finansijskih interakcija, kao i davanje euro novčanica, te isključivanje nekih ruskih banaka iz sistema SWIFT¹².

11 <https://www.bing.com/search?q=cms+sanctions+in+the+insurance+market&qs=n&form=QBRE&sp=-1&pq=cms+sanctions+in+the+insurance+marke&sc=7-36&sk=&cvid=F2585789C6D24A879EF2AA2990ABB551>

12 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en#faq

Postoji obaveza prijave slučajeva u kojima se pokušava zaobići sankcije preko zemlje koja se nije priključila sankcijama EU¹³.

Obavještanje EU o kršenju sankcija – Zviždački alat¹⁴

EU je kreirala i poseban alat za anonimno prijavljivanje kršenja sankcija, tzv. zviždački alat.

Sankcije SAD

Vlada SAD-a je nakon propasti zakona o embargu iz 1807. kojim su SAD nametnule zabranu brodovima pod jurisdikcijom SAD da putuju u strane luke i prema stranim mjestima, pokazivala malo interesa za uvođenjem embarga ili ekonomskih sankcija prema stranim zemljama sve do 20. stoljeća.

Nakon I. svjetskog rata, predsjednik Woodrow Wilson je promovirao sankcije te vrste kao metod za Ligu Naroda kako bi se ojačao mir. Ipak, SAD nisu bile članica Lige Naroda i nisu se pridružile sankcijama Lige Naroda prema Italiji 1935. godine.

Ipak, 1925. godine donijet je zakon kojim je zabranjen izvoz helija kao strateške robe a 1940. SAD su se pridružile nizu mjera embarga protiv Japana, tzv. „ABCD (American-British-Chinese-Dutch) line“ ili „ABCD encirclement“ (ABCD blokada) koje su uz SAD sprovodile i Britanija, Kina i Nizozemska¹⁵.

Kasnije tokom 20. stoljeća broj sankcija koje su SAD uvele se povećao, a od 1998. su uvele unilateralne sankcije prema više od 20 zemalja¹⁶.

Sankcije su, a posebno za vrijeme predsjednika Donalda Trumpa, prema nekim autorima bile izraz ne samo preferencija SAD-a već i njihovih hirova, kao i alat ekonomskog sukoba koji je znao biti usmjeren protiv čak i tradicionalnih saveznika poput EU¹⁷ i naljutiti ih.

Sankcije SAD uključuju:

- Zabranu izvoza povezanog s oružjem
- Kontrole nad izvozom tehnologija koje mogu imati dvostruku svrhu
- Ograničenja u pogledu ekonomske pomoći
- Financijske restrikcije

13 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en#faq

14 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions/what-are-restrictive-measures-sanctions_en

15 https://en.wikipedia.org/wiki/ABCD_line

16 https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_sanctions?msclkid=1825aca2b59911eca7189927dd968084

17 https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_sanctions?msclkid=1825aca2b59911eca7189927dd968084

Ekonomске i trgovačke sankcije sprovodi Office of Foreign Assets Control u okviru US Department of Treasury, a njima se bave i Commerce Department i State Department, a zajedno navode ove zemlje i teritorije pod embargom¹⁸:

- Afganistan
- Bjelorusija
- Bolivija
- Kambodža
- Kina
- Krim
- Kina
- Eritreja
- Iran
- Laos
- Nikaragva
- Sjeverna Koreja
- Palestina
- Rusija
- Sirija
- Venecuela
- Jemen
- Zimbabve

Sankcije uključuju i pojedince, koji mogu biti i iz drugih zemalja.

Stavovi o efikasnosti sankcija su različiti, a dosta američkih autora smatra da se sankcijama nanosi šteta američkoj privredi.

Sankcije drugih zemalja i organizacija

I druge pojedine zemlje, kao i organizacije, mogu nametnuti sankcije, kao što su to uradili Saudijska Arabija, Ujedinjeni Arapski Emirati, Egipat i Bahrein, koji su uveli u junu 2017. sankcije Kataru¹⁹, sankcije Australije prema Indoneziji²⁰ ili sada aktualne sankcije Ujedinjenog Kraljevstva prema Rusiji²¹, pošto UK više nije u EU. Podršku sankcijama koje je uvela UK je iskazao i Lloyd's²².

18 https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_sanctions?mslckid=1825aca2b59911eca7189927dd968084

19 <https://www.energypolicy.columbia.edu/research/report/qatari-sanctions-episode?mslckid=f0d13d9fb59b11ecb1ee6a16ec4ddca7>

20 <https://www.howdengroup.com/uk-en/economic-sanctions-and-insurance-hidden-issues#:~:text=The%20provision%20of%20insurance%20is%20viewed%20as%20assisting,to%20being%20held%20in%20breach%20of%20sanctions%20legislation.?mslckid=1ff89f6cae6a11ecbf42476ed0d16f20>

21 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1059528/general-trade-licence-russia-sanctions-aviation-insurance.pdf

22 <https://www.reinsurancene.ws/lloyds-re-insurance-market-backs-sanctions-against-russia-report/?mslckid=075bf270ae6c11ec9b091fd6df82fabd>

Ujedinjeno Kraljevstvo je uvelo sankcije prema 100 ruskih kompanija i oligarha, sa mjerama koje uključuju zamrzavanje imovine i zabrane putovanja²³. Također, uvedene su i sankcije u pogledu osiguranja i reosiguranja avijacije, robe za svemirske letjelice, te avijacijsku i svemirsku tehnologiju²⁴ (objavljene 8. 3. 2022., povučene 29. 3. 2022.).

Implikacije na osiguranje i reosiguranje

Iako sankcije nikada nisu precizno određene, društva za osiguranje ili reosiguranje, ukoliko ih prekrše, mogu biti kažnjena. Tako je u 2019. godini od penala u vezi sa kršenjem odredbi o sankcijama prikupljeno 40% od ukupnih kazni koje su regulatori izrekli protiv globalnih društava, dok su financijske institucije od financijske krize 2008. platile preko 36 milijardi USD kazni za kršenje propisa vezanih uz sprečavanje pranja novca, poznavanja klijenta i sankcija²⁵. Srećom, uz izuzetak od nekoliko nekoliko brokera iz sektora osiguranja, glavninu kazni je platio bankarski sektor, a u nekim slučajevima je zapriječena i kazna zatvora²⁶.

Stoga društva za osiguranje moraju iskazati veliki oprez i provjeravati svoje poslove ne bi li ustanovila potpadaju li pod sankcije UN, EU, vlastite zemlje ili nekoga moćnog i globalno utjecajnog, poput SAD. Često se taj proces odvija u okviru postupaka koji se poduzimaju radi sprečavanja pranja novca²⁷.

Pružanje usluga osiguranja i reosiguranja se promatra kao pomaganje trgovini sa teritorijom pod sankcijama i smatra se kršenjem režima sankcija. Društva za osiguranje koja nisu iz SAD, neće biti u mogućnosti platiti ili primiti plaćanja kroz financijski sistem SAD-a u vezi sa transakcijama pod sankcijama. To može onemogućiti u potpunosti plaćanje u USD bilo kakve štete koja je u vezi sa teritorijom pod sankcijama jer američke banke jednostavno ne mogu izvršiti transakciju²⁸.

Slično je i sa multinacionalnim bankama koje posluju u većem broju zemalja. Jednostavni strah od kažnjavanja ili zabrane rada u SAD ili nekoj drugoj

23 <https://www.schroders.com/en/us/insurance/insights/economic-views/what-are-the-implications-of-the-sanctions-against-russia/?msclid=ae574a98ae6a11ec8241a78232efe662>

24 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1059528/general-trade-licence-russia-sanctions-aviation-insurance.pdf

25 <https://financialservicesblog.accenture.com/sanctions-risk-and-the-insurance-industry?msclid=ae56297bae6a11eca3e732cdd44eec70>

26 <https://www.howdengroup.com/uk-en/economic-sanctions-and-insurance-hidden-issues#:~:text=The%20provision%20of%20insurance%20is%20viewed%20as%20assisting,to%20being%20held%20in%20breach%20of%20sanctions%20legislation.?msclid=1ff89f6cae6a11ecbf42476ed0d16f20>

27 <https://sanctions.io/aml-guide-for-the-insurance-industry/?msclid=075bd99cae6c11ecb2ea5203b775b8cb>

28 <https://www.howdengroup.com/uk-en/economic-sanctions-and-insurance-hidden-issues#:~:text=The%20provision%20of%20insurance%20is%20viewed%20as%20assisting,to%20being%20held%20in%20breach%20of%20sanctions%20legislation.?msclid=1ff89f6cae6a11ecbf42476ed0d16f20>

zemlji će ih odbiti od poslova koje imaju bilo kakvu naznaku da se odnose na zemlju pod sankcijama – čak i kada sam posao o kojem se radi nije pod sankcijama ili nije sa pojedincima ili entitetima koji su pod sankcijama.

Najčešća reakcija osiguranja i reosiguranja (i drugih finansijskih institucija)

Izbjegavati u potpunosti sve rizike u bilo kakvoj vezi sa zemljom protiv koje su proglašene sankcije bez obzira na to ko je sankcije proglasio – posebno ako se radi o globalno prisutnim društvima za osiguranje i reosiguranje.

Ovakvom pristupu zasigurno doprinosi i ne baš najjasnija koncepcija i terminologija uredbi kojima se pitanje sankcija regulira. U prilog tome, evo naslova sa jednog portala koji ukazuje na koji način postupaju banke:

Pretjerivanje

Bundesbank: Banke u strahu od sankcija uskraćuju usluge građanima ruskog porijekla

„Vidimo da se tu i tamo sankcije provode i preko mjere“, izjavio je u srijedu član Uprave Bundesbanka Joachim Wuermeling²⁹.

Mišljenja sam da „tu i tamo“ kod provođenja sankcija, a što je dovelo do izjave člana Uprave Bundesbanke i dospije među važnije vijesti na portalima, u stvarnosti znači učestalo i uobičajeno ponašanje većeg broja banaka.

I Bosna Re je nailazila na apsolutno odbijanje pružanja pokrića, neovisno od okolnosti, ukoliko se spomene zemlja koja je predmet sankcija, kao i savjete da se ne ulazi u takva pokrića, neovisno od konteksta. Riječ je o Ruskoj Federaciji. Ali smo nailazili i na odbijanje transakcija od strane velike međunarodne banke za poslove sa Korean Reom iz Južne Koreje, zbog sankcija koje su uvedene Sjevernoj Koreji. Bizarno možda, ali loš đak koji je bio slab u geografiji, a radi u takvoj finansijskoj instituciji, može dovesti do velikih problema.

To nas dovodi do sljedećeg potencijalnog (a vrlo često i stvarnog) problema kod primjena sankcija – i ukoliko se protumači da određeni posao, određeni pojedinac ili pojedinci ili entiteti (pravne osobe) nisu obuhvaćene sankcijama, te stoga sklopi ugovor o osiguranju ili ugovor o reosiguranju, problem može nastati kod plaćanja i naplate – jer će to banke tumačiti na svoj način i u strahu (najčešće zbog poslovanja u SAD, ali i u EU) od posljedica po njih takve će transakcije u boljem slučaju odbiti, a u gorem slučaju prihvatiti i primljena sredstva „zamrznuti“.

29 <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/bundesbank-banke-u-strahu-od-sankcija-uskracuju-uslu-ge-gradanima-ruskog-porijekla-15180533>

Kako je EU koncipirala Uredbe o sankcijama

Odluka Vijeća 2014/512/ZVSP od 31. 7. 2014.³⁰ u članu 2. zabranjuje pružanje financiranja ili financijske pomoći povezane s vojnim aktivnostima, između ostalog bespovratnih sredstava, zajmova i osiguranja izvoznih kredita ili jamstva, kao i osiguranja i reosiguranja za svaku prodaju, opskrbu, prijenos ili izvoz oružja i povezanog materijala ili za pružanje povezane tehničke pomoći, brokerskih usluga ili drugih usluga, izravno ili neizravno, bilo kojoj osobi, subjektu ili tijelu u Rusiji ili za upotrebu u Rusiji.

Uredba Vijeća (EU) br. 833/2014. o mjerama ograničenja s obzirom na djelovanje Rusije kojima se destabilizira stanje u Ukrajini³¹ poziva se na Odluku Vijeća 2014/512/ZVSP i ukazuje u preambuli da Vijeće EU smatra primjerenim primijeniti ograničenja na izvoz određene robe i tehnologije s dvojnomo namjenom te na pružanje povezanih usluga, kao i ograničenja na određene usluge povezane s opskrbom oružjem i vojnom opremom, s tim da zabrana ne bi trebala utjecati na izvoz robe i tehnologije s dvojnomo namjenom, uključujući aeronautiku i svemirsku industriju, za nevojnu upotrebu i za nevojne krajnje korisnike. Primjerenim smatra i ograničenja na izravnu i neizravnu prodaju, opskrbu, prijenos ili izvoz određenih tehnologija za naftnu industriju u Rusiji putem zahtjeva za izdavanje prethodnog odobrenja, kao i ograničenja pristupa tržištu kapitala za određene financijske institucije, isključujući institucije sa sjedištem u Rusiji koje imaju međunarodni status.

- Član 1. Uredbe daje definicije terminologije koja je korištena
- Član 2. određuje zabranu izravne ili neizravne prodaje robe i tehnologije sa dvojnomo namjenom u vojne svrhe ili za vojne krajnje korisnike.
- Član 3. određuje potrebnost prethodne dozvole za prodaju, opskrbu, prijenos ili izvoz tehnologija navedenih u Prilogu II Uredbe.
- Član 4. određuje zabranu pružanja tehničke pomoći u vezi sa robom ili tehnologijom navedenim na Zajedničkom popisu robe vojne namjene.
- Član 5. određuje zabranu kupnje, prodaje, brokerskih usluga ili drugo poslovanje s prenosivim vlasničkim papirima i instrumentima tržišta novca, sa referencom na Prilog III koji daje popis institucija pod zabranom.
- Član 6. određuje uzajamno obavješćivanje država članica o poduzetim mjerama.
- Član 8. određuje da države članice utvrđuju pravila o kaznama.
- Član 12. određuje zabranu svjesnog i namjernog sudjelovanja u aktivnostima čiji je cilj zaobilaznje zabrana iz članova 2., 4. i 5.

30 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0512&from=EN>

31 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0833&from=EN>

- Član 13. određuje da se Uredba primjenjuje na području Unije, u svim avionima i na svim plovilima koji su pod jurisdikcijom države članice, na sve osobe na području ili izvan područja Unije koje su državljani neke od država članica, na sve pravne osobe, subjekte ili tijela na području ili izvan područja Unije koji su osnovani ili uspostavljeni u skladu sa pravom neke države članice, te na sve pravne osobe, subjekte ili tijela u vezi s bilo kojim poslom koji se u cijelosti ili djelomično odvija u Uniji.
- Prilog I Uredbe navodi po državama članicama internetske stranice na kojima se nalaze informacije o nadležnim tijelima i adresa za obavješćivanje Europske komisije.
- Prilog II Uredbe daje popis tehnologija iz člana 3.
- Prilog III Uredbe daje popis institucija iz člana 5. (radi se o 5 banaka).

Sama Uredba je sačinjena na 11 stranica teksta (hrvatska verzija).

Odluka Vijeća 2014/386/ZVSP od 23. 7. 2014. zabranjuje uvoz robe porijeklom s Krima ili iz Sevastopolja, te zabranjuje pružanje, izravno ili neizravno, financiranja ili financijske pomoći, kao i osiguranja i reosiguranja, u vezi s uvozom robe porijeklom s Krima ili iz Sevastopolja³².

25. 2. 2022. Uredbom Vijeća (EU) 2022/328³³ je izmijenjena Uredba (EU) br. 833/2014. Koliko su njena primjena i tumačenje jednostavni govori činjenica da se radi o ukupno 140 stranica teksta, sa više priloga koji su značajno prošireni u odnosu na prethodne.

Izričito se spominju osiguranje i reosiguranje u ubačenom članu 3. c. 2.: „zabranjuje se pružanje usluga osiguranja i reosiguranja, izravno ili neizravno, u vezi s robom i tehnologijom iz Priloga XI osobama, subjektima ili tijelima u Rusiji ili za uporabu u Rusiji.“ Radi se o letjelicama, svemirskim letjelicama i njihovim dijelovima.

U nekim uredbama osiguranje i reosiguranje su spomenuti nakon termina „financijska pomoć“, te se po tumačenjima i tamo gdje se spominje samo financijska pomoć podrazumijeva da se odnosi na osiguranje i reosiguranje³⁴.

Uredba Vijeća (EU) 2022/355 od 2. 3. 2022.³⁵ o izmjeni Uredbe (EZ) br. 765/2006 o mjerama ograničenja s obzirom na stanje u Bjelorusiji izričito navodi:

„Financiranje ili financijska pomoć“ znači svaka radnja, bez obzira na konkretno odabrano sredstvo, kojom dotična osoba, subjekt ili tijelo, uvjetno ili bezuvjetno, isplaćuje ili se obavezuje isplatiti vlastita sredstva ili gospodarske izvore, uključujući, među ostalim, bespovratna sredstva, zajmove, jamstva, garancije, obveznice,

32 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0386&from=EN>

33 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0328&from=EN>

34 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/faqs-sanctions-russia-insurance_en.pdf

35 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0355&from=EN>

kreditna pisma, kredite dobavljaču, kredite kupcu, predujmove za uvoz ili izvoz te sve vrste osiguranja i reosiguranja, uključujući osiguranje izvoznih kredita; plaćanje te uvjeti plaćanja dogovorene cijene za robu ili uslugu, izvršeni u skladu s uobičajenom poslovnom praksom, ne smatraju se financiranjem ili financijskom pomoći.

Ista Uredba zabranjuje uvoz (te skupa s tim i osiguranje i reosiguranje) proizvoda od drveta, gume, cementa, željeza i čelika iz Bjelorusije.

Odluka Vijeća (EU) 2022/266 od 23. 2. 2022 u članu 1. zabranjuje uvoz robe iz oblasti Donjeck i Luhansk a koje nisu pod kontrolom vlade (Ukrajine), te u drugom stavu zabranu pružanja, izravno ili neizravno, financiranja, financijske pomoći kao i osiguranja i reosiguranja u vezi s uvozom robe koja potječe iz tih oblasti.

Uredba Vijeća (EU) 2022/263 od 23. 2. 2022.³⁶ kao provedbena uredba prije navedene Odluke kao odgovor na priznavanje oblasti Donjeck i Luhansk a koje nisu pod kontrolom vlade (Ukrajine) nameće ograničenja na robu koja potiče iz tih oblasti, uključujući osiguranje i reosiguranje, a u vezi s uvozom takve robe u EU koji je zabranjen, osim ako nemaju potvrdu porijekla izdatu od vlade Ukrajine. Uredba ne određuje izričito zabranu osiguranja i reosiguranja kod izvoza u te oblasti, ali daje u Prilogu II robu i tehnologije čija je prodaja, snabdijevanje, transfer ili izvoz u te oblasti zabranjen.

Često postavljana pitanja o osiguranju i reosiguranju³⁷

- Jesu li pokriveni letovi aviokompanija koje nisu ruske za Rusiju i iz Rusije?
Jesu, jer su letovi dio normalnih međunarodnih usluga i nisu za „upotrebu u Rusiji“, te ukoliko nemaju rusko re/osiguranje.
- Pokrivaju li zabrane kompaniju iz EU koja šalje brod registriran u EU da utovari dopuštenu robu u ruskoj luci (uobičajena roba, humanitarna roba, hrana)?
Zabrana ne sprečava da brodovi i kamioni idu za Rusiju ili se vraćaju iz Rusije u sklopu njihovih normalnih aktivnosti, jer takva aktivnost ne predstavlja prodaju, snabdijevanje, transfer ili izvoz. Zabrana osiguranja se odnosi samo ukoliko se odnosi na prodaju, snabdijevanje, transfer ili izvoz robe koja je na popisu.
- U slučaju robe za koju se zahtijeva odobrenje nadležnog nacionalnog organa, ko traži to odobrenje, izvoznik ili osiguravač?
Odobrenje treba zatražiti osiguravač nakon konsultacija sa izvoznikom.
- Trebaju li re/osiguravači iz EU prestati pružati usluge osobama i entitetima koji su pod individualnim financijskim mjerama?

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0263&from=EN>

³⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/faqs-sanctions-russia-insurance_en.pdf

Osobe i entiteti koji su navedeni po Uredbi 269/2014 su predmet finansijskih mjera koje se sastoje od zamrzavanja imovine i zabrane omogućavanja da dobiju sredstva i ekonomske resurse. Ovo se razlikuje od mjera koje su navedene u uredbi (EU) 833/2014 koje sadrže određene zabrane u pogledu osiguranja. Posljedica objave imena na popisu je da pružanje usluga takvoj osobi, uključujući i osiguranje, treba prestati.

Usklađivanje osiguranja i reosiguranja sa režimima sankcija

Teško je za većinu uspostavljenih režima sankcija reći jesu li osiguranje i reosiguranje dopušteni ili nisu, osim ako nisu izričito navedeni kao zabranjeni. Takav je bio slučaj npr. sa Iranom ili Sirijom, odnosno njihovim vladama, javnim institucijama, korporacijama i agencijama, pravnim osobama i pojedincima u vezi sa vlašću. Lako se može doći u situaciju da osiguranje i reosiguranje nisu izričito zabranjeni, ali da kod transfera sredstava uplaćeni novac za premiju ili štetu bude zamrznut na bankovnom računu³⁸.

Smjernice za sprovođenje sankcija u oblasti osiguranja i reosiguranja su rijetke i nisu sveobuhvatne, te ostavljaju puno prostora za dileme i nesigurnost. Tako pravni i poreski savjetnik C/M/S³⁹ navodi nezvanične smjernice koje su davali HM Treasury kao i Lloyd's kroz svoj Sanctions Market Review u Ujedinjenom Kraljevstvu. International Chamber of Commerce, na primjer, ima svoje smjernice općeg tipa.

Prema smjernicama HM Treasury glavni problem je identifikacija druge strane, odnosno može li druga strana bilo kao klijent bilo kao neko ko postavlja odštetni zahtjev biti pod sankcijama.

Stoga je neophodno uspostaviti program usklađenosti sa odredbama sankcija⁴⁰.

Ključne stavke takvog programa bi bile⁴¹:

- Procjena rizika: Identifikacija rizika vezanih uz posao i klijenta

38 <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=6c2100ea559cc2689203dab22359ef845d3cc19596cad06a1dc9fd8685531ae8JmltdHM9MTY0ODQ1Mzk1NCZpZ3VpZD1lZTMzOTA5Ni0yYmI3LTQ5NWQ5YjIwOC0zOGFjZTlhZGQyZmUmaW5zaWQ9NTEzMQ&p=3&fclid=075b908d-ae6c-11ec-8d5f-039f9a28d0b2&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuY21zLWxhd25vdy5jb20vLS9tZWRRpYS9maWxlcly9yZWd6b25l>

39 <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=6c2100ea559cc2689203dab22359ef845d3cc19596cad06a1dc9fd8685531ae8JmltdHM9MTY0ODQ1Mzk1NCZpZ3VpZD1lZTMzOTA5Ni0yYmI3LTQ5NWQ5YjIwOC0zOGFjZTlhZGQyZmUmaW5zaWQ9NTEzMQ&p=3&fclid=075b908d-ae6c-11ec-8d5f-039f9a28d0b2&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuY21zLWxhd25vdy5jb20vLS9tZWRRpYS9maWxlcly9yZWd6b25l>

40 <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=6c2100ea559cc2689203dab22359ef845d3cc19596cad06a1dc9fd8685531ae8JmltdHM9MTY0ODQ1Mzk1NCZpZ3VpZD1lZTMzOTA5Ni0yYmI3LTQ5NWQ5YjIwOC0zOGFjZTlhZGQyZmUmaW5zaWQ9NTEzMQ&p=3&fclid=075b908d-ae6c-11ec-8d5f-039f9a28d0b2&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuY21zLWxhd25vdy5jb20vLS9tZWRRpYS9maWxlcly9yZWd6b25l>

41 <https://www.pwc.co.uk/forensic-services/assets/sanctions-and-insurance-september-2016.pdf?msclkid=1ff8cf94ae6a11ecba55c7ca6842cbb9>

Sistemske proces procjenjivanja potencijalnih rizika sankcija koje se mogu javiti u vezi sa poslom, uključujući klijenta, treće strane kao i vrstu posla

- Obuhvat: Identificirati koga i šta provjeriti i u skladu sa kojom listom sankcija

Društva trebaju imati jasno definirane politike i procedure koje određuju pristup ka usklađenosti sa sankcijama. To uključuje i koga i šta provjeravati, kada provjeravati (prije obaveživanja/prihvata/plaćanja šteta), koje liste sankcija koristiti u provjeri i koje su regulative kontrole trgovine primjenjive

- Provjera: Uskladiti odredbe police i podatke o plaćanjima sa uvjetima liste sankcija

Društva trebaju imati efikasne, ažurirane sisteme i postupke provjere koji odgovaraju prirodi, veličini i rizicima njihovog posla. Tako društva za osiguranje trebaju često primijeniti i automatske i ručne provjere.

- Uzbunjivanje: Ukoliko se otkriju poklapanja, blokirati posao i istražiti Društva trebaju imati procedure kako bi efikasno provjerili bilo kakav potencijalni „pogodak“ do kojeg bi se provjerom došlo i da mogu donijeti odluku u vezi s tim

- Prijava: Prijaviti interno ili eksterno, već kako se zahtijeva

Treba imati politike i procedure ustanovljene tako da osiguraju odgovarajuću akciju ukoliko se prepozna stvarno poklapanje – od obavještanja višeg nivoa, obavještanja regulatora do prijave sumnjive aktivnosti odgovarajućim vlastima.

Društva mogu tražiti i garancije od ugovarača osiguranja ili osiguranika da nemaju veze sa određenim stranama

Također, u ugovore se ugrađuju odgovarajuće klauzule o otkazima, koje bi bile aktivirane otkrićem veze sa određenom stranom

Kao treće strane mogu se pojaviti pojedinci ili entiteti sa delegiranim ovlastima (kao ugovarač osiguranja ili kod potraživanja za štete), podružnice u drugim zemljama, brokeri, drugi zastupnici, osiguravači i reosiguravači, ili svi oni u jednom dugom lancu. Mogu se pojaviti i višestruke „druge strane“ kod suosiguranja, kao i aranžmana zasnovanih na borderoima.

Jasno je da vlasti vjeruju da su osiguravači i reosiguravači pod stalnom obavezom da provjeravaju sve komercijalne partnere, u bilo kojem kontekstu. Od njih vlasti očekuju da znaju da imaju tu obavezu i nepoznavanje im neće predstavljati nikakvu odbranu. Čak i ako je uključenost osiguranja minimalna, ta obaveza ostaje⁴².

42 <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=6c2100ea559cc2689203dab22359ef845d3cc19596cad06a1dc9fd8685531ae8JmltdHM9MTY0ODQ1Mzk1NCZpZ3VpZD1lZTMzOTA5Ni0yYmI3LTQ5NWQ1YjIwOC0zOGFjZTlhZGQyZmUmaW5zaWQ9NTEzMQ&ptn=3&fclid=075b908d-ae6c-11ec-8d5f-039f9a28d0b2&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuY21zLWxhd25vdy5jb20vLS9tZWRpYS9maWxlc9yZWd6b25l>

Posebno je reosiguranje podložno rizicima vezanim uz sankcije, jer se često oslanja na podatke dobijene od brokera, te koristi obligatorne ugovore o reosiguranju. Na taj način nema izravnu vezu, pa čak ni ne poznaje klijenta koji je u pitanju već vjeruje prosudbi nekog drugog. Osiguranje i reosiguranje možda nije toliko izloženo rizicima koji proizilaze iz sankcija kao neke druge oblasti, ali u svakom slučaju imaju izloženost takvim rizicima⁴³.

Uobičajeno je mišljenje u pogledu reosiguranja da se ne može postići usklađenost sa režimima sankcija zbog kompleksnosti proizvoda reosiguranja i često udaljene veze sa osnovnim rizikom. Kako bilo, zakonodavci postavljaju reosiguranju ista ograničenja koja postavljaju i osiguranju. I posredna ograničenja, poput zamrzavanja sredstava, i neposredna ograničenja u vidu zabrana pružanja usluga reosiguranja su tu u igri, a najveća razlika u odnosu na osiguranje je kompleksnost poslova reosiguranja, međunarodni karakter tih poslova i kompleksnost usklađivanja sa zakonskim zahtjevima⁴⁴.

Klauzule o sankcijama i razne implikacije

Klauzule kojima se društva za reosiguranje štite od rizika kojima bi bili izloženi zbog primjene režima sankcija su uobičajeni alat kojim se koriste. Kao i sa drugim klauzulama, ne postoji jedinstveni i općeprihvaćeni tekst, te ga društva za reosiguranje često dopunjuju i mijenjaju u zavisnosti od toga gdje se nalazi njihovo sjedište. Tako se društva iz SAD-a neće previše opterećavati sankcijama koje je nametnula EU (iako se u praksi one često preklapaju), društva iz EU će svakako poštivati sankcije koje su nametnule SAD zbog svojih globalnih operacija kao i velikog posla koji imaju u SAD, a pojedine države mogu nametnuti i svoje sankcije, bez obzira što su, npr. članica EU.

I brokeri, prvenstveno oni koji su globalno prisutni, prate i usklađuju se sa režimima sankcija i proglašavaju obaveznost primjene sankcija za sve svoje osoblje, bez izuzetaka⁴⁵. Sve i kada bi ugovor o reosiguranju propustio da ima filter u pogledu sankcija, ukoliko je plasiran preko brokera, broker bi onemogućio njegovo provođenje ukoliko se sankcije krše.

Već duže vrijeme, a posebno nakon 2014. klauzule o sankcijama su redovne u ugovorima o reosiguranju.

Primjer jedne takve klauzule o sankcijama je:

- *Ne smatra se da je reosiguravač osigurao pokriće niti da je reosiguravač obavezan isplatiti bilo kakvu naknadu na temelju ove odredbe u mjeri u*

43 <https://financialservicesblog.accenture.com/sanctions-risk-and-the-insurance-industry?mslclid=ae56297bae6a11eca3e732cdd44eec70>

44 <https://www.pwc.co.uk/forensic-services/assets/sanctions-and-insurance-september-2016.pdf?mslclid=1ff8cf94ae6a11eca55c7ca6842cbb9>

45 Reinsurance Terms of Business Agreement, Aon

kojoj bi osiguranje takvog pokrića, plaćanje takvog odštetnog zahtjeva ili davanje takve naknade izložilo reosiguravača bilo kakvoj sankciji, zabrani ili ograničenju u skladu sa rezolucijama Ujedinjenih Naroda ili trgovinskim ili ekonomskim sankcijama, zakonima ili odredbama bilo koje nadležnosti koja se primjenjuje na tog reosiguravača.

Varijante teksta uključuju i izričito spominjanje EU, SAD kao i navođenje pojedine zemlje, npr. UK ili Njemačke.

Specifičnost kod regionalnih reosiguravača koji višak rizika plasiraju dalje na međunarodnom tržištu, posebno ako su iz zemlje koja nije članica EU, je da jednostavno moraju pratiti sankcije koje su nametnute kao obaveza brokerima preko kojih je posao plasiran, kao i njihovim retrocesionarima.

Police avijacije mogu imati klauzulu AVN 111 Sanctions and Embargo Clause koja kaže „ukoliko, po bilo kojem zakonu ili propisu... koji se primjenjuje na osiguravača... pružanje pokrića osiguraniku je ili može biti nezakonito zbog kršenja embarga ili sankcija, taj osiguravač neće dati pokriće...“. Za osiguravače (podrazumijeva se, i za reosiguravače) ovo je u primjeni od 26. 2. 2022., odnosi se na police koje nisu otkazane ili prekinute, ali je pokriće koje pružaju osiguravači iz EU prestalo⁴⁶. Ovdje se radi o automatskom prestanku pokrića koje daju osiguravači iz EU.

U trenutnoj situaciji sa Rusijom u pogledu avijacije, situacija je još više komplicirana, jer je većina aviona civilne flote u najmu. Flote su osigurane kod domaćih osiguravača, a potom reosigurane u Londonu i na međunarodnim tržištima. Ovdje je problematičan i ugovor sa ruskim osiguravačima koji imaju reosiguravači iz EU, kao i problem da zajmodavci ili najmodavci nemaju pravo direktnog potraživanja odštete od reosiguravača za eventualno nastale štete. Ukoliko se u ugovoru koristi druga klauzula, AVN 67B, ostaje i nadalje nejasno jer se do rješenja nigdje u svijetu još uvijek nije došlo, stvara li se nova polica/ugovor prema najmodavcu (ukoliko nisu iz Rusije, odnosno druge zemlje pod sankcijama) jer se šteta ne može nadoknaditi osiguraniku, ili se ne stvara novi ugovor⁴⁷.

U Rusiji se nalazi 980 komercijalnih aviona, od toga 770 je u najmu. 515 ih je u najmu od zapadnih kompanija, najviše iz Irske, s vrijednošću od 12 milijardi USD⁴⁸.

46 <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2022/02/briefing-sheet-on-eu-sanctions-and-aviation-insurance-prohibition?msclkid=ae566b9eae6a11ecbaf41a764d0af268>

47 <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2022/02/briefing-sheet-on-eu-sanctions-and-aviation-insurance-prohibition?msclkid=ae566b9eae6a11ecbaf41a764d0af268>

48 <https://www.businessinsider.com/12-billion-worth-leased-aircraft-stranded-in-russia-ukraine-sanctions-2022-3#:~:text=According%20to%20Cirium%20data%2C%20Russia%20has%20980%20commercial,Russia%20with%20152%20planes%2C%20according%20to%20consultancy%20IBA>

Naredni problem se odnosi na plasmane ugovora o reosiguranju. Kako su ugovori o reosiguranju distribuirani kod više reosiguravača, a svaki je odgovoran samo za svoj udio, može se desiti i da je dio reosiguravača pod sankcijama, te je stoga ispunjavanje obaveza iz ugovora upitno.

Pogled sa druge strane

Pogledajmo sankcije sa druge strane – sa strane zemalja, pravnih osoba i pojedinaca koji su pod sankcijama bilo izravno jer su navedeni u listama, bilo što iz straha društva za osiguranje i reosiguranje, banke i svi drugi učesnici u trgovini robama i uslugama svjesno odluče da sigurnosti radi ne posluju s njima.

U drugačijem geopolitičkom okruženju, na kraju 80-ih godina 20. stoljeća, u reosiguranju su opcije bile obraćanje društvima iz nesvrstanih zemalja, zemljama iz drugog bloka ili zemljama koje nisu uvele sankcije.

Tako je društvo sa Kube pokušavalo pronaći poslovne partnere u tadašnjoj SFRJ, a radili su i sa društvima iz tadašnjeg SSSR-a.

Danas bi takvo alternativno tržište moglo obuhvatiti Kinu (u kojoj su se razvili neki nešto jači reosiguravači), Indiju, Rusiju, te reosiguravače iz afričkih i azijskih zemalja – i to ukoliko bi se mogao odvijati platni promet, što zasigurno isključuje mogućnost plaćanja u USD.

No kapaciteti takvih reosiguravača sasvim sigurno nisu dostatni da zamijene kapacitete koje imaju reosiguravači iz SAD, Ujedinjenog Kraljevstva uključujući i Lloyd's, te posebno reosiguravači iz EU koji i preuzimaju najviše rizika u reosiguranje. Uz nedostatak kapaciteta, ni tehničko znanje sigurno ne bi bilo na nivou najpoznatijih i najvećih europskih reosiguravača, a lako moguće ni cjenovno ne bi bili u svakom pojedinom slučaju konkurentni. Uz to se može govoriti i o političkoj stabilnosti zemalja iz kojih dolaze, valuti u kojoj se transakcije odvijaju, kao i općenito o poznavanju klijenata koji se najvjerojatnije nikada prije nisu sreli.

Ruski osiguravači (i reosiguravači) su još od 2014. bili izloženi sankcijama, tako da su imali uobičajenu podjelu na poslove koji su pod sankcijama i poslove koji nisu pod sankcijama. Pristup zapadnih reosiguravača je bio oprezan, ali su nastavili poslovanje, jer je obuhvat sankcijama bio manji od trenutnog. Sem toga, i dobar broj osiguravača u Rusiji je bio u vlasništvu zapadnih osiguravača.

Kako bi omogućili reosiguranje i rizika koji su potpadali pod poslove pod sankcijama, odlukom Centralne banke Ruske Federacije je osnovano 29. 7. 2017. društvo Russian National Reinsurance Company (RNRC). Centralna banka je ujedno i jedini vlasnik RNRC-a.

Cilj osnivanja ovog reosiguravača je bio da se unaprijedi financijska stabilnost ruskih osiguravača, te tako i pružanje boljih uvjeta pokrića stanovnicima i poslovnim subjektima, pružanje reosiguravajućeg kapaciteta za poslove osiguranja i rizike koji su pod međunarodnim sankcijama, pružanje reosiguravajućeg pokrića za poslove za koje je garanciju dala država, kao i za komercijalno

neatraktivne rizike koji imaju veliki društveni, ekonomski, industrijski ili općenito državni značaj te omogućavanje kontrole rizika koje ruski osiguravači cediraju u inozemstvo, kao i sprečavanje ilegalnog iznošenja kapitala pod krinkom poslova reosiguranja.

RNRC usluge reosiguranja putem obligatornog reosiguranja i fakultativnog reosiguranja pruža i stranim društvima.

Od 1. 1. 2017. zakonom je propisano da svi osiguravači u Rusiji obavezno cediraju na RNRC bar 10%, a RNRC treba prihvatiti bar 10% od tzv. poslova pod sankcijama. RNRC ne može prihvatiti udio u poslovima koji nisu pod sankcijama. Od marta 2022. udio obaveznih cesija na RNRC je povećan na 50%, očito sa pooštavanjem režima sankcija koje su pogodile Rusiju⁴⁹.

Ujedno, sa prvobitnih 600 miliona USD upisanog (ali ne i uplaćenog) kapitala, početkom marta 2022. upisani kapital RNRC je povećan na 2,57 milijardi USD, kako bi se znatno povećao kapacitet preuzimanja rizika u reosiguranje⁵⁰. A evo kako je situaciju vidio jedan ruski autor, Leonid Zubarev, 2015. godine⁵¹:

- Visa/Mastercard su suspendirali procesuiranje platnih kartica koje su izdale neke ruske banke, iako nisu bile na listi sankcija
- JP Morgan je odbio transfer premija osiguranja na SOGAZ osiguranje
- Top zapadni menadžeri su odbili sudjelovati na Ekonomskom forumu u St. Petersburgu
- NASA je suspendirala suradnju sa Rusijom
- SAD su zamrznule suradnju u brojnim oblastima (prevencija šverca droge, vojna sfera)

Ruski cedenti su vidjeli:

- Želju zapadnih reosiguravača da preuzimaju rizike, ali odjeli za usklađenost tih zapadnih reosiguravača su dominirali kod odlučivanja protiv toga
- Smanjio se kapacitet koji je bio na raspolaganju
- Svugdje su se pojavile klauzule o sankcijama
- Čega su se ruski cedenti plašili:
- U konačnici – da neće moći dobiti novac od reosiguranja
- Da će biti stisnuti između zahtjeva osiguranika i reosiguravača „koji su se previše uskladili“
- Plašili su se uključivanja međunarodnih brokera
- Da će vidjeti klauzule sankcija na djelu

Šta su ruski cedenti uradili:

- Gledali su na istok
- Uzimali su više rizika u samopridržaju (a osiguranici su se samo-osiguravali)

49 https://en.wikipedia.org/wiki/Russian_National_Reinsurance_Company

50 <https://www.reinsurancene.ws/bank-of-russia-increases-reinsurer-capital-from-0-6bn-to-2-57bn/>

51 <https://www.bing.com/ck/a?!&p=6c2100ea559cc2689203dab22359ef845d3cc19596cad06a1dc9fd8685531ae8JmltdHM9MTY0ODQ1Mzk1NCZpZ3VpZD1lZTMzOTA5Ni0yYmI3LTQ5NWQfYjIwOC0zOGFjZTlhZGQyZmUmaW5zaWQ9NTEzMQ&ptn=3&fclid=075b908d-ae6c-11ec-8d5f-039f9a28d0b2&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuY21zLWxhd25vdy5jb20vLS9tZWRpYS9maWxlcj9yZWd6b25l>

- Pokušali su isključiti iz posla međunarodne brokere
- Nadali su se da klauzule o sankcijama neće moći biti primijenjene prema ruskim zakonima
- Nadali se najboljem, a pripremali se za najgore

Kako smo vidjeli, ruska vlada je dvije godine kasnije kao odgovor na nastale poteškoće naložila formiranje RNRC.

Zaključak

Uvođenje sankcija bez obzira na razloge, koji su u suštini prvenstveno politički, a koji mogu biti kršenje ljudskih prava, pokretanje vojnih operacija, korupcija kao i brojni drugi, uvijek se – bilo izravno ili neizravno – reflektira i na osiguranje i reosiguranje.

Zavisno od veličine i snage zemlje koja je pod sankcijama, svijet više ili manje osjeća sankcije i na strani zemalja koje su sankcije proglasile, tj. nametnule. Ako se radi o manjim i ekonomski slabijim zemljama, poput Kube ili Sjeverne Koreje, taj utjecaj je manji, a kada se radi o Rusiji, kao velikom izvozniku energenata i ogromnom tržištu za uvoznu robu, taj utjecaj je mnogo veći i značajniji.

Kompleksnost poslova reosiguranja je takva da je poslovni lanac najčešće jako dug i samim tim svaki segment tog lanca može biti u obavezi provođenja sankcija. Zapriječene kazne, koje u slučaju EU određuje svaka država članica za sebe, mogu biti izuzetno visoke, pa čak uključivati i kazne zatvora. Poznate su kazne koje su dosezale višemilionske iznose u USD, a koje su zbog neispunjavanja obaveza uvedenih proglašenjem sankcija plaćali osiguravači, reosiguravači i posebno brokери.

Stoga kod njih i postoji strah i spremnost da budu puno strožiji u primjeni sankcija od onoga što zaista sankcije propisuju, jer na taj način izbjegavaju eventualne probleme.

Pri tome, pojedine sankcije se ne odnose na ugovore koji su započeti prije donošenja sankcija, neke sankcije se odnose i na takve ugovore, a poneke donose privremena rješenja. Vlasti koje donose sankcije nisu svjesne da kod poslova osiguranja i reosiguranja, gdje se može desiti da naknada štete uslijedi nakon niza godina, privremenost neke mjere (bilo da je uvedena ili suspendirana) ne predstavlja dobro rješenje.

Nažalost, čini se da se broj zemalja, pravnih osoba i pojedinaca pod sankcijama povećava. Time se otežava poslovanje globalnih reosiguravača, a preko njih i svih drugih učesnika u lancu, bez obzira na zemlju u kojoj imaju sjedište. Teret odgovornosti, uz nepostojanje jasnih pravila i smjernica, nose svi učesnici u takvim lancima, od osiguranika, preko osiguravača, reosiguravača, retrocesionara do brokera osiguranja i reosiguranja.